

foto's André Wijnstra

Boven, *betula pubescens* en onder, *quercus robur* van Boomkwekerijen Jan H. Kloosterhuis & zoon B.V.

> De Bossenstrategie gaat uit van 37.000 hectare nieuw bos in 2030. Het is een prachtig beleidsuitgangspunt dat alleen maar ondersteuning verdient. Voor een groot deel zal die oppervlakte moeten worden ingeplant met allerlei soorten jonge bomen. Het is voor de boomkweeksector natuurlijk van belang dat we weten hoeveel we van welke soorten en op welk tijdstip moeten leveren. Dat begint, uiteraard, met op tijd voldoende zaad hebben. De zaadbehoefte schatten we in op basis van de exacte benodigde aantallen planten, rekening houdend met weersinvloeden op de zaadoogst en te verwachten jaren dat er veel zaad zal zijn (mastjaar) of juist weinig zaad (beurtjaar). We komen dan in verschillende scenario's tot 2030 uit op jaarlijks tussen de 2 en 10 miljoen planten van Nederlandse Herkomsten. Dat is dan nog naast de reguliere bestaande vraag. Misschien

Bossenstrategie vereist goede afspraken met boomkwekers

is er zelfs nog meer dan 10 miljoen nodig. De totale behoefte tot 2030 ligt dus tussen de 50 en 150 miljoen planten en blijft daarna doorlopen. Dat is natuurlijk een hele uitdaging maar ik denk dat de kwekerijen dat aankunnen. Uiteraard met extra inspanningen, de nodige investeringen en aanpassingen.

Geen bol.com

Toch is het goed om enkele aandachtspunten na te lopen die voor overheid en beheerder van belang zijn. Want te vaak nog merken we dat sommige inkopers hopen dat wij altijd alles op voorraad hebben. Helaas is dat niet altijd zo en moeten wij als kwekers een planning maken: welke soorten gaan we opkweken, van welke kwaliteit, van welke leeftijd en – heel belangrijk – van welke herkomst? Is daar voldoende zaad voor aanwezig? Kunnen we het tegen een redelijke prijs produceren en afzetten? Deze keuzen maken dat wij niet van de een op de andere dag kunnen leveren wat een klant heeft bedacht. Wij zijn geen bol.com waar je vandaag bestelt en morgen alles in huis hebt.

Nieuwe zaadgaarden komen te laat

Een eerste kwestie is natuurlijk: is er voldoende zaad beschikbaar voor de plannen uit de Bossenstrategie? Om die vraag te kunnen beantwoorden hebben LTO Cultuurgroep Bos- en Haagplantsoen, Coöperatieve Vereniging Treepoort Zundert en de handelsgroep Boom- en Heesterzaden de handen ineengeslagen en inventariseren we zaadbeschikbaarheid en de zaadbehoefte voor de Bossenstra-

De Bossenstrategie is voor het Nederlandse bos een belangrijke mijlpaal. Eindelijk is afgesproken dat we weer werk gaan maken van een heel belangrijk onderdeel van het Nederlandse landschap. De ambities zijn torenhoog en de boomkwekers willen graag hun bijdrage leveren aan deze Bossenstrategie. Maar dat moeten we wel met z'n allen goed voorbereiden.

— André Wijnstra (voorzitter van de Cultuurgroep bos- & haagplantsoen van LTO Nederland, en werkt bij Boomkwekerij Jan H. Kloosterhuis & Zoon BV in Winschoten)

regie. Voor de inventarisatie gebruiken we onder andere oogstgegevens van NAK-tuinbouw van de laatste jaren. Daarnaast is er overleg met Staatsbosbeheer die de genenbank in Roggebotzand en diverse zaadgaarden beheert. Met die samenwerking hopen we op een betere informatie-uitwisseling tussen de markt en de zaadbeschikbaarheid bij Staatsbosbeheer en andere private partijen. Deze werkgroep concludeert dat de zaden voor een groot deel beschikbaar moeten komen uit de huidige opstanden van Nederland. Want je kunt nu wel nieuwe zaadgaarden van bepaalde herkomsten aanleggen maar het duurt jaren voordat die zaadgaarden in productie kunnen komen. De Bossenstrategie heeft een horizon van tien jaar en dan moet al heel veel nieuw bos zijn aangelegd. Voorlopig blijven bestaande opstanden als enige optie over om er zaad uit te kunnen oogsten. Aan de hand van de huidige vraag moeten we werken aan nieuwe opstanden of uitbreiding van bestaande. Zo is er jarenlang beukenzaad geoogst rondom Het Loo. Maar die beuken daar waren aan vervanging toe en zijn inmiddels gekapt. Dat is misschien een logische beheerbeslissing maar niet iedereen realiseert zich dan dat hiermee een belangrijke zaadbron van goede beuk verdwijnt. Het kost jaren tijd om weer een nieuwe bron op te bouwen. Het is gelijk een oproep aan alle terreinbeheerders om goede opstanden van allerlei soorten bij ons, de Cultuurgroep bos- & haagplantsoen van LTO Nederland te melden zodat wij deze eventueel kunnen aanmelden voor nieuwe bronnen en kunnen worden opgenomen in de Nederlandse Rassenlijst.

Voor de toekomst is het overigens wel belangrijk om ook tijdig nieuwe zaadgaarden aan te leggen. Vooral voor soorten als tamme kastanje, zoete kers, haagbeuk, winter- en zomerlinde, soorten waar een toenemende vraag naar is. We zullen met elkaar moeten overleggen wie welke verantwoordelijkheid moet nemen om die zaadgaarden aan te leggen. Als sector kunnen wij met elkaar initiatieven nemen maar ik denk zelf dat er financiële ondersteuning nodig is. Het is voor de kwekerijen of zaadhandel niet rendabel om zelf zaadgaarden aan te leggen, vijftien jaar te onderhouden, om vervolgens pas te oogsten. Ik denk daarom dat belanghebbenden, de producerende sector maar ook de ontvangende sector, hier de handen in elkaar moeten slaan en samen met de rijksoverheid hier financiële middelen voor beschikbaar stellen. Het grote voordeel is als aan de voorkant voldoende uitgangsmateriaal beschikbaar is, zal er later voldoende aanbod van plantsoen zijn waardoor de prijzen op een acceptabel niveau zullen zijn. Bij schaarste zal dit het tegenovergestelde zijn.

Nederlandse herkomst, autochtoon of selecties?

Het is dus een hele uitdaging om voldoende jonge bomen te kweken. Maar het gaat niet alleen om kwantiteit maar ook om kwaliteit. Naast de genenbank (waar autochtoon materiaal staat), de zaadgaarden (waar met name bosbouwkundige selecties staan) hebben we ook nog de opstanden in het bos die autochtoon en bosbouwkundige

Veld met *sorbus torminalis*, *fagus* en *tagetus*.

bronnen zijn. Welke genetische kwaliteit plantsoenen willen we hebben? Zelf heb ik daar geen uitgesproken mening over, maar als we de Bossenstrategie gaan realiseren met louter autochtoon materiaal, dan zullen we een andere strategie moeten volgen dan wanneer we ook bosbouwkundige selecties willen toepassen of misschien zelf materiaal uit het buitenland uit klimaatgeleijkere regio's. Als kweker wil je natuurlijk wel op tijd weten wat de wensen zijn. Alleen dan kunnen we daarop inspelen. De huidige genenbank, zaadgaarden en opstanden leveren in onze schatting grofweg 5 miljoen zaailingen op per jaar. Daarvan heeft Staatsbosbeheer een substantieel deel per jaar nodig. Je kunt dus wel nagaan dat we op die manier niet aan de tien miljoen nieuwe autoch-

tone bomen per jaar kunnen komen. We zullen met elkaar slim moeten omgaan met het invullen van onze hectares. Autochtone herkomsten waar nodig, maar ook onze goede bosbouwkundige Nederlandse Selecties. De vraag in de toekomst naar hout als grondstof zal zeker stijgen, dus geef daar nu ook een invulling aan.

Vooruit plannen

Tenslotte moeten beheerders en overheden weten dat wij traditiegetrouw voor een internationale markt werken. Nederland en België zijn de kraamkamers voor de Europese bomenmarkt. De Nederlandse markt is voor de Nederlandse boomkwekers maar een relatief kleine markt. De afgelopen jaren stijgt niet alleen in Nederland de

Acer platanoides

vraag naar bosplantsoen maar ook in de rest van Europa. Onder invloed van het Europese klimaat-beleid investeren alle landen in meer bos. Je ziet daarin een verschuiving van de louter productieve soorten als fijnspar naar een zeer diverse vraag naar allerlei loofsoorten. Steeds meer wordt op contractbasis gewerkt waarbij wij met de afnemer van tevoren afspraken maken over welke soorten van een bepaalde kwaliteit we in welke tijd tegen welke prijs zullen leveren. Dat geeft beide partijen de gewenste zekerheid en ruimte om te plannen.

Maar dat betekent wel dat de klant een paar jaar vooruit moet kijken. Mijn indruk is dat in andere Europese landen die afspraken toch wat sneller en definitiever gemaakt worden. Zo heeft de

Belgische overheid een harde afspraak gemaakt met hun kwekers wat ze jaarlijks wil hebben. Ook Frankrijk, Duitsland en Denemarken hebben hoge ambities uitgesproken en maken inmiddels afspraken over leveringen. Voor Nederlandse klanten is die werkwijze nog helemaal niet zo ingeburgerd. Die komen toch nog vaak naar ons met de vraag of wij volgende week zoveel dui-zend van een bepaalde soort en kwaliteit kunnen leveren. Als die er staan, kunnen ze die hebben natuurlijk, maar vaak is het plantsoen dat we kweken al verkocht.

Communicatie

Nederlandse kwekers willen heel graag meehel-pen aan het uitvoeren van de Bossenstrategie

Fagus sylvatica

maar ik denk dat voorgaande duidelijk maakt dat we hier echt iets voor moeten organiseren. Er wordt nu hard gewerkt om een adviesrapport te maken in opdracht van LNV en de provincies onder leiding van Hank Bartelink in de Werkgroep Genenbronnen en Plantmateriaal waar ik namens LTO ook deel van uitmaak. Parallel zijn we met de eerdergenoemde werkgroep waar de zaadhandel, kwekers en Staatsbosbeheer als beheerder van de genenbank en zaadgaarden in vertegenwoordigd zijn, hard bezig om een convenant tot stand te brengen. Hierin willen we met elkaar de knelpunten benoemen en daar gezamenlijk naar een oplossing werken. Ook voor terreinbeheerders of andere betrokkenen kan dit tot een platform leiden waar zij terecht kunnen om zo voldoende en gewenste bosplantsoen beschikbaar te krijgen wanneer zij dat nodig hebben.

Want de bereidheid vanuit de kwekers is er, ook om zelf te investeren. Maar dan maken we wel graag van tevoren afspraken zodat wij niet na drie jaar toch het verkeerde plantsoen hebben omdat de wensen zijn veranderd. En dat heeft heel veel met communicatie en inzichtelijkheid te maken. Het is het belang van alle partijen om hierover goede afspraken met elkaar te maken. De overheid heeft het belang om de Bossenstrategie uitgevoerd te krijgen, de terreinbeheerders hebben het belang om op tijd voldoende plantsoen te hebben en ons belang is om tegen aanvaardbare risico's plantsoen op te kweken waar vraag naar is. Ik neem u graag mee op de digitale Beheerdersdag om kijkje te nemen op de productiebedrijven en geef graag uitleg hoe wij deze klus met elkaar kunnen fixen. Want die Bossenstrategie willen we met elkaar tot een groot succes brengen. Wij zijn er klaar voor.<

andre@kloosterhuis.com

Digitale Beheerdersdag 24 sept

11.20 uur: André Wijnstra —

Hebben we genoeg plantsoen?